

TELEGRAFULU ROMANU.

Nr. 76. ANULU XIX.

Sabiuu, in 23 Sept. (5 Oct.) 1871.

Telegrafulu ese de doue ori pre-septemana: Dumineca si Joi'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiuu la espeditura foiei pre afara la c. r. poste cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catre espeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Sabiuu este pre anu 7 fl. v. a. ear pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

tru celelalte parti ale Transilvanie si pentru provinciile din Monarchia pre unu anu 8 fl. iera pre o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri stroine pre anu 12 1/2 anu 6 fl. Inseratele se platescu pentru intai'a ora cu 7 cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Sabiuu, 22 Sept.

Dia' onomastica a Majestății Sele Imperatorului și Regelui nostru Franciscu Iosif I s'a serbatu cu solemnitate in biserica noastră din cetate, celebrându sânt'a liturghia Escelentia Sea Presântitulu Archiepiscopu și Metropolitu Andreiu Baronu de Sigun'a, pre lâng'a o asistintia compusa din Vicariulu archiepiscopescu, din asesori consistoriali și corpulu profesoratu seminariale (Directorulu și spiritalulu). Cu ocasiunea acestei solemnități s'a hiotesitu P. Vicariu archiepiscopescu N. Popea de Archimandritu alu Archidiecesei transilvane.

Si in bisericile celorlalte confessiuni se celebrara servitiuri ddiéesci pentru preinalt'a di onomastica.

La Escelentia Sea Presântitulu Archiepiscopulu și Metropolitulu nostru este unu prândiu de gela in onorea dilei.

Evenimente politice.

Dupa multe fragmentari in tierile de dincolo de Lait'a eata-ne sositu inaintea unei sciri de sensatione, care vorbesce despre invoial'a viitoria intre cehi și regnu. Conformu acestei sciri Boemi'a, Moravi'a și Silesia aru capeta o dieta generale de a cărei competintie se aru tiené tôte afacerile ce privescu administratiunea interna, inclusive drumurile de feru, cultele, instructiunea, justitia și darea directa. Mai departe Boemi'a si-ar capeta unu ministru propriu in consiliulu coronei; senatulu imperialu aru remané delatoratu și aru remané și pentru acestu complexu legatura reprezentativa cu ceea-lalta parte a imperiulu numai delegatiunile. In delegatiuni legea diet'a generale, și delegatiunile si estindu apoi competintia și asupra dărei indirecte și asupra afacerilor comerciale și vamali. — Se intielege de sine ca nemtii suntu esacerbati asupra acestei sciri de-si totu ei o numera intre sensationi; prin esacerbare acésta ei in sa constataza o parte mare din verosimilitatea scirei.

Congresulu catolicilor vechi, cum se tituleza acei catolici cari suntu contra infalibilității, castiga totu mai multa valóre in opiniunea publica. Unii articuli de ai congresulu dechiara pre fatia rumperea de către biserica papei; alții inse din contra vedescu pre mare servilismu fatia cu regimurile.

In Francia se vorbesce multu de incercări bonapartistice. Se pare inse ca e mai multa vorba decâtu tréba. Regimulu e cu mare atentiune și impedece ori-ce intreprindere ce numai se pare a incercare de felulu acésta.

Diet'a Ungariel.

Siedinti'a din 26 Septemvre. Presedintele deschide siedinti'a casei magnatiloru la 12 1/4 ore; anuncia dupa aceea mórtea membriloru: conte N. Széchen, br. G. Orczy; conte I. Szapáry și conte B. Szapáry. Arata câte-va incurse, intre care si unu conceptu statistico-criminalu presintatu de ministrulu de justitia. P. Mihályi, notariulu casei deputatiloru, presinta spre publicare articolulu de lege despre contractulu de navigatiune și comereciu incheiatu cu Spania și proiectulu de lege privitoriu la imprumutulu de statu de 30,000,000, fl.

Legea sanctionata se va publicá, proiectulu de lege se va tramite inse comitetulu financialu.

Se presentara in siedinti'a de astadi casei magnatiloru și proiectulu de lege despre creditulu supletoriu alu ministrulu de justitia, care proiectu se tramite comitetulu financialu spre raportare.

In siedinti'a de astadi a casei deputatiloru se

autentica mai întâiu protocolulu. Presedintele anuncia mai multe petitiuni care, de odata cu cea presintata de deputatulu Ranicher se tramite comitetulu petitiunariu.

Se facu mai multe interpelatiuni, pentru noi de putienu interesu, intre care si un'a indreptata de L. Csernátöny către ministrulu de instructiune, prin care acésta fu intrebatu ca are de cugetu a respunde la interpelatiunea indreptata către elu in afacerea lui Ius placetum regii?

Dupa ce cas'a luá spre sciintia responsulu care lu dedú ministrulu de instructiune la interpelatiunea deputatulu I. Schwarz, urméza a treia cetira a proiectulu de lege despre creditulu supletoriu alu aceluia-si ministru.

Cas'a primesce proiectulu, care apoi indata se tramite casei magnatiloru.

Ministrulu de justitia Pauleer respunde si la interpelatiunea facuta de E. Simonyi in afacerea dreptulu coronei nomitu Ius Placeti regii, care respunsu se resuma intr'acolo ca s'a notificatu episcopulu din Neopentea a respectá in viitoriu legile tieriei; si ca ministrulu nu are cunoscintia cum-ca s'aru fi publicatu si in alte diecese dogm'a infalibilității.

Se publica rezultatulu alegerei membriloru pentru comitetulu esmisu pentru pertractarea legei de industria. Presedintele provóca acésta comisiune a se constitui dupa siedintia.

Referintele comitetulu petitiunariu raportéza despre unele petitiuni, care se tramite comitetelor respective.

Presedintele: Ordinea dilei e exhaustiata. Facu propunerea ca cas'a sa decida a nu mai pertractá in sesiunea acésta nici unu obiectu.

K. Ghyczy róga pre ministrulu de interne a propune casei, conformu promisiunei sele, inca in sesiunea acésta proiectulu de lege despre contributiunea domesticale a municipieloru.

Ministrulu Tóth promite de nou.

Presedintele: Impartiescesc cá decisu alu casei ca in periodulu sesiunei de facia nu se va mai luá nici unu obiectu la pertractare. Siedintiele se amána pána pre 20 Octomvre; in aceea di se voru luá indata la pertractare proiectele de lege, care ordina finalmente remanentiele urbariale și afacerile colonistiloru.

Petitiunea presintata casei deputatiloru in siedinti'a de astadi de deputatulu I. Ranicher o petitiune a universitătii nationale sasesci pentru o regulare grabnica a relatiuniloru urbariale de pre fundulu r.

In siedinti'a din 27 Septemvre se autentica mai întâiu protocolulu. Notariulu casei magnatiloru conte E. Koruis presinta nontiulu acestei case prin care se impartiescesc casei deputatiloru ca se primira in aceea casa proiectele de lege despre imprumutulu și creditulu supletoriu alu ministrulu de justitia.

Presedintele anuncia, mai multe petitiuni incurse, ca deputatulu P. Boros si-a depusu mandatulu de deputatu pentru denumirea sea de presedinte alu curtiei judecătoresci. Cas'a imputernicesc pre presedintele a ordiná alegere noue in cerculu vacantu.

P. Ordódy referéza in numele comitetulu verifictoriu despre alegerea deputatulu G. Plachy Deputatulu se dechiara de verificatu pre lâng'a rezerv'a terminulu de 30 dile pentru ascerneria vre-unui protestu; cu aceste se incheie siedinti'a

In 28 Septemvre inca se tienú o siedintia scurta in care pre lâng'a resolvirea cătoru-va afaceri secundarie, presedintele ministriloru conte Andrásy și presinta casei legea despre imprumutulu de 30,000,000, sanctionata de M. Sea regele.

Societatea academica romána.

Sectiunea istorico-archeologica

Siedinti'a dela 24 Augustu, 1871.

Presinti:

Vice-presedinte: G. Baritiu. Secretariu: A. Papiu Ilarianu. Membri: V. Babesiu. I. Hodosiu. A. Odobescu. V. A. Urechia.

1. Se da lectura procesulu-verbale alu siedintiei precedinte din 21 Augustu, si se adoptá.

2. Se pune la votu punctulu 2 din propunerea dlui Hodosiu, si se primesce, observandu-se ca formatulu si harth'a voru servi de modelu si pentru celelalte volumeni ale opereloru Cantemiriane.

3. Se pune la votu punctulu 3 lit. a, b, c, d, e, si se primesce, observandu-se la lit. a, ca harth'a nr. 8 sa se aléga frumoasa, cleita intréga, 600 cóle in topu, asiediate in latu.

4. De asemenea se primescu punctele 4 si 5 din propunere.

5. Se pune la ordinea dilei propunerea dlui Odobescu, prin care se ofere societătii academice, in conditiuni anome aretate, suma de lei noi 1000, premiu pentru cea mai buna lucrare „asupra popóreloru cari au locuitu tierile románe de-a siáng'a Dunarei mai inainte de concist'a acestoru tieri de către imperatulu Traianu.“

D. secretariu ad-hoc alu societătii, I. Hodosiu, dându lectura propunerei dlui Odobescu, ce fusese mai întâiu presintata in siedintia plenaria a societătii, o transpune sectiunei istorice in originalu (vedi anes'a A.)

Propunerea dlui Odobescu se primesce cu multiamire, in unanimitate, in tôte conditiunile cuprinse in trens'a.

6. D. Odobescu propune unu premiu din procentele fonduriloru societătii pentru cea mai buna lucrare asupra vre-unui obiectu din istoria moderna, precum aru fi: „Organisatiunea bisericeii la románi pána la finitulu seclului XVII.“

D. vice-presedinte Baritiu aduce aminte membriloru sectiunei, ca cestiunea premiiloru propuse de d. A. Odobescu se luase la discussiune si in un'a din siedintiele plenarie ale societătii academice, cu privire la fondulu séu venitulu de unde aru fi a se scóte vre-unu premiu, si se observase ca, dupa ce dictionariulu si gramatic'a voru fi compuse si publicate in trei ani, atunci venitulu dela fondulu Zapp'a aru stá la dispositiune si pentru alte scopuri afara de cele filologice; dara in siedinti'a plenaria nu se luase nici o decisiune in acestu punctu, ci s'a relegatu la sectiunea istorica. Intréba pre onorabili membri deca voiescu sa ia cestiunea la desbatere in acésta directiune.

D. Urechia sustiene propunerea dlui Odobescu.

D. Papiu arata ca societatea academica are trei fonduri. Antaiulu fondulu Zapp'a, ale cărui procente suntu acum lei 19,570.58. Aceste procente au o destinatiune speciale, lucrarea dictionariulu si a gramaticei. In câtu tempu aceste doue lucrări nu voru fi terminate, banii, dupa liter'a si spiritulu dispositiunei donatoriulu, nu potu fi distratsi dela destinatiunea loru. Alu doilea fondu, Alexandru Ioane I, ale cărui procente, astadi in suma de 1,773.78, de asemenea au o destinatiune speciale, traduceri nemerite din limbile clasice latina si elena, pentru care s'a si decisu a se publicá concursu. In fine, fondulu creatu din economiele subventiunei dela statu ne va aduce procente in suma de lei 2,589.52, destinati pentru publicarea opereloru Cantemiriane. D. Papiu nu crede a fi nici conformu intentiunei repausatulu Zapp'a, nici oportunu si prudinte in impregiurările in cari ne aflámu, de a se distrage procentele acestui fondulu la alte lucrări, in câtu tempu dictionariulu nu este

tori, parte neglijenti — astu-feliu de lucruri, cari nu se potu aprobá. Adese-ori mânca pome crude, si nu arare-ori in acela tempu, cându n'aru fi consultu si permis a mânca nici pome bune si cöpte.

Afara de acestea mai au influentia promovatória de morburi epidemice si incordarile fizice ale tieranului muncitoriu la lucrulu de câmpu; moduru de viétia celu neregulatu si periculosu sanátáiei, apoi mai vertosu beuturile spirituöse,

Si scölele dela sate suntu caus'a morburiloru periculöse, căci in multe locuri fiindu localitatea scölei scunda si necorespondiátoria pruncii scolari siedu lipiti unii de alii si indesati cá si pescii murati, iéra paretii scölei din launtru suntu murdari, impaginti cá si din afara in stare antidiluviana! (Dar' cine öre este caus'a?! coresp.) Dar' pre strade si prin pregiarulu sateloru si mai scárböse si mai periculöse lucruri se potu vedé, cum suntu buna öra gropanele (siatiuri) din naintea caseloru, pre sub ferestrelle locuitoriloru, din ale cáror'a gunöia si morcelituri aburöra celu mai putrosu si periculosu aeru. In multe locuri, pivnitiele suntu inca pline de apa puturösa, care cuprinde in sine o multime de miasme. (Dar' prin ale orasieloru?! coresp.) Totu asiá de necuratu e aerulu si prin canalele necurate din gradini si ocöle, unde suntu aruncate cadavrele animaleloru, si fiaraloru, cum suntu caii, cáinii si mátti (pisice) crepati, prin a cároru putreditiune se latiesce cea mai uritösa aburare pestiléntica, carca causöra fára tóta indoiéla — morburi de natura epidemica. (Asiá este si pre aici. Coresp.)

Cadavrele animaleloru si alte necuratenie stau espuse — asiá dicendu, de parada in câmpu liberu, — mai vertosu cele ce au trecut deja prin procesulu putreditiunii, care apoi causöra si latiescu cea mai nesuferita putöre.

Dovada despre acestu scandalosu si condamnabilu indiferentismu, din partea jurisdicțiuniloru politice, si antistieloru comunali, este trist'a impregiurare, ca in apropierea si de marginea unoru comune — in tempulu de véra, cându e cea mai mare caldura — se potu vedé scheletele cadavriloru de cai si alte remasite scárböse. — Nime nu se afla, care intre asemenea impregiurări critice aru nisi si pretinde delaturarea acestoru abusuri contrarie de totu prescrijeloru mai inalte politiale! Bá ce e mai tristu si condamnabilu, putöra provenitöria dela aceste pestiléntie strabate chiaru in internulu casei comunale, unde onorabili antisti tienu consiliu, discuta multu mai urgente afaceri, necum sa se ocupe cu meruntisuri de acestea! (De i-aru sgandará mai intáiu pre ei coler'a, Coresp.)

Intrebamu pre gazd'a mea la Slonu, o preötösa veduva, in cas'a cárei'a erá vásculu aternatu in tóte pártile si la icöna?

— Ast'a e váscu, domnule.

— Dara de ce doctoria este buna?

— De nici o doctoria, domnule.

— Apoi pentru ce-lu aduni si 'lu tieni in casa?

— Pentru ca e frumosu si e bunu de multe sa-lu aiba omulu in casa!

— De ce lucru e bunu?

— Nu sciu sa-ti spunu, dle, dara 'lu adunu si eu ca asiá amu pomenitu dela parinti.

O bratiara daca de bronzu amu gasitu totu aci; o gasise copiii prin preajm'a locului; amu totu comparat'o si m'amu decisu sa credu ca este bratiara ce stringea camasi'a femeiloru dace in partea de susu a bratiului pre care o vedemu la mai tóte femeile dace pre colon'a traiana; ea se potea stringe la capete spre a se ajustá pre bratiu. I-m pare reu ca nu potu dá si desemnulu aci.

Numismatii s'au deprinsu sa véda sub calulu simbolicu alu Daciei unu feru de lance, pre cându acestu simbolu póte fi ori-ce altu afara de feru de lance, (vedi medal'a 48), comparându-lu pre vre-o suta apröpe de monete unde 'lu vedu reprodustu in colectiunea mea; si chiaru de a fi feru de lance elu aru fi totu celtu.

Monet'a cu balaurulu incolacitu se vede a fi o imitaciune dupa vre-o moneta macedoniana dinainte de Alexandru I, considerându imperfecțiunea lui Ζεύς Aetophorulu tronându, deca acésta moneta nu va fi batuta prin Traci'a. S'a gasitu in preajm'a Bucegiloru. (Vedi nr. 41).

Corbulu, pre care l'amu gonitu sistematisece cu atât'a urgia din armele tieriei este si elu celtu, cetatiénu vechiu alu Carpatiloru, si nu este, —

Mai adese ori se intempla in sa ca economii nostri dela sate 'si móta canepile in apele si riurile din marginile séu apropierea comunei; acést'a apoi inca causöra si latiesce putöre nesuferibila, fára a cögetá cine-va, ca este periculosu pentru sanátatea poporatiunii. (De-si consentimu — mai intru tóte — cu aceste afirmaciuni nenegabile, totusi trebuie sa comentámu, ca astragendu dela tóte acestea, aerulu din orasie este cu multu mai clo-citu, precum si necuratenia provenitöria din viétia excesiva si demoralisata a orasieniloru, din abundanti'a victualeloru, pomeloru, cárnuriloru, parfumerieloru etc. este cu multu mai mare decátu prin sate; de aceea cam de comunu si astfelu de morburi epidemice incoltescu pururea mai intáiu in orasie. Coresp.)

Aceste nepasari intre impregiurári normale, se mai potu suferi; in sa in tempulu presinte cându suntemu amenintati cu erumperea unui astfelu de morbu epidemicu, suntemu indreptatiti a asteptá si pretinde dela jurisdicțiunile nöstre: cá sa-si încörde nitielu mai bine atentiunea asupr'a abusuriloru mai susu indicate, disponendu din capulu locului si de tempuriu cele necesarie, cá nu numai prin orasie ci cu atât'u mai neaperatu si urgente — prin tóte comunele sa se constituie comisiuni, cari prin tóte modurile basate pre sciintia si esperiintia sa previna pericolulu amenintatoriu. Asteptámu cá si venerabili'a nöstra preotime sa conlucre prin svaturu morale la realisarea acestei dorintie, adeca sa indemne poporulu nostru la curatienia si altele ce i se imputa.

In tempulu absolutismului Bach-Schmerlingianu erau asiá numitii medici comunali, cari fórté multu poteau sa ajute morbosiloru, acom cându suntemu in viétia constitutiunala magiara, intr'unu cercu constatoriu de 20—30 comune se afla unu medicu.

Aradu, in 13 Sept. n. P.

„Albiu'a.“

Cestiunea Strusbergu.

Cetimu in „Independenti'a belgica“ dela 16 Septembrie curinte:

Guvernulu englesu publica corespondenti'a ce s'a schimbatu intre Foreign-Office si consiliile detentoriloru de bunuri straine, relativu la cáile ferate ale Romaniei.

Resulta din aceste acte date publicitáiei ca unii membrii ai consiliului au avatu cu lordu Gravelle, in luna lui Marte trecut, o conferintia in care s'a agitat

cestiunea interveniei guvernului in interesulu detentoriloru frustrati de guvernele straine si ca aceea-si cestiune s'a tratatu apoi prin corespondintie.

Intr'o depesia din 26 Aprile, d. Hamond areta positione ce a luat guvernulu englesu in cestiune. „Actiunea guvernului — dice densulu — se va margini a acordá unu spriginu ne-oficiale si-a adresá câte-va observatiuni intr'unu tonu amicale, stateloru cari nu 'si tienu ingagiamentele. Imprumuturile ce contracta guvernele straine trebuie sa fia considerate „cá nisce operatiuni incheiate intre puterea ce imprumuta si capitalistii ce se invoescu a intrá in riscuri straordinare cu speranti'a de a dobândi cástiguri proportionale.“

Ultim'a epistola publicata e dela 6 si e semnata de d. Odo Russell. Intr'ens'a se vorbesce despre pasulu infructuosu ce s'a facutu in interesulu detentoriloru de bunuri, pre lánge guvernulu Romaniei si spono ca insarcinatu de afaceri alu Majestátiiei Sele Britanice la Berlinu a primitu ordine dela guvernulu seu d'a emite, in comunicatiunile sele cátra guvernulu germanu, opiniunea ca cestiunea „aru trebui tratata mai multu dintr'unu punctu de vedere comerciale de cátu dintr'unu punctu de vedere politicu.

Cá responsulu la acésta scrisóre, consiliulu detentoriloru de bunuri straine, a adresatu guvernulu englesu o comunicatiune care consiliaza formarea unei comisiuni séu a unei conferintie de reprezentanti ai guverneloru interesate, insarcinati a impacá conflictulu.

Romania.

A dunarea pregatitöre pentru congresulu diuaristicii române.

A dunarea pregatitöre pentru „Congresulu diuaristicii române“ constituita in Bucuresci din diuarietele: „Trompet'a Carpatiloru“, „Column'a lui Traianu“, „Telegrafulu“, „Poporulu“ si „Opiniunea publica, s'a intrunutu in dóne siedintie, la 4 si la 6 Septembrie curentu, in localulu redactiunii „Telegrafulu“ si alegendu-si biuroulu, compusu din d. N. At. Popoviciu, unulu dintre delegatii „Columnei lui Traianu“ cá presiedinte, si d. Gr. G. Taculescu, unulu din delegatii „Telegrafulu“, cá secretariu, a desbatutu si a stabilitu urmatórele preliminarii in vederea congresulu diuaristicii române:

1. Voru fi admise la congresu, tóte organele române de publicitate din intréga Dacia, afara de diuarietele umoristice.

2. Fia-care organu de publicitate are facultate

ratione, le-a gravatu atât'u de adencu in anima. Pentru ca necredendu ca moru, dara ca-si schimba numai locuinti'a, mergu la mórté mai veseli decátu aru merge in ori-ce alta calatoria.“

Pentru ca negresitu acésta natiune intre Tiss'a, Dunare, Marea-Négra si Nistru, cu legi si administratiune admirate de autorii cei vechi, cu o religiune atât'u de metaphisica, admirati pentru caii si calaretii loru, cu arme atât'u de perfectionate, in vesmentati atât'u de bine si atât'u de bogatu,* o asiá natiune stabilita, tratându regi si popóre, sa nu fi avutu simboluri, caractere convenite, unu alfabetu, este cu neputintia si deca alfabetulu dacicu nu s'a aflatu pâna acum, caus'a principala este ca noi cari aveamu datori'a imperiösa sa 'lu aflámu, ne amu marginitu cu cercetárilu, si investigárilu nöstre, numai pâna la inscripciunile latine si grece aflate in tier'a nöstra, despretinundu ori-ce simboluri, ori-ce caractere, ori-ce litere, cari nu apartinneau claru si evidentu la acésta civilizatiune clasica greco-latina, jurându inaintea lui Damnedieu si a ómeniloru ca suntemu toti nascuti, cu tigani cu totu, din Romulus Quirin.

Crucea punctuata la capete figuréza fórté multu pre monetele dace, imitate dupa cele macedone, mai alesu dupa acelea pre care crucea nu figuréza nici de cum; asiá dara crucea punctuata este unulu din simbolurile celté pentru ca ea figuréza fórté desu pre monetele cele batute de celti in alte párti.

Figuréza multu crucea pre monetele Republicei romane; dara acolo este mai multu cá valöre numerica iéra nu cá simbolu; cându pre didrachmele si pre tetrachmele, imitatiuni dacice dupa monetele macedonice, nu póte avea nici unu sensu cá semn numericu; căci nu s'aru acordá in nici o sistema monetaria.

(Va urmá.)

